

A man with a beard and glasses, wearing a green jacket, dark pants, and a green beanie, is running on a dirt path through a dense forest of tall, thin trees. The forest floor is covered in green moss and low-lying vegetation. The background is slightly blurred, emphasizing the runner.

Yhdyspintavalmistelun tilannekatsaus 1.3.2022

Marjukka Manninen, Liisa Jurmu ja Sanna Salmela

Yhdyspintatyön tilannekatsaus – koonnin rakenne

•Osa 1. Yhteistyökierroksen aineistot, yhdyspinnat

- Koonnissa mukana aineistoja yhdyspintatyötä koskeneista keskusteluista ja yhteisistä työskentelyistä joulukuun 2021- helmikuun 2022 väliltä
 - 18 kuntatapaamista
 - 6 alueellista poliittista seurantaryhmää

Osa 2. Hyvinvointialueen ja kuntien välinen yhteistyörakenne

Osa 3. Yhdyspintakohtaisen valmistelun tilannekatsaus

- Tilannekatsaus hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön, nuorisotyön, opiskeluhuollon, kotouttamisen, ehkäisevän päihdetyön, työllisyyden, elintapaohjauksen, liikunnan ja järjestöyhteistyön yhdyspintavalmistelusta

Osa 1. Yhteistyökierroksen aineistot, yhdyspinnat

Yhteistyökierros: hyvinvointialuestrategia, osallisuus ja yhdyspinnat

Hyvinvointialuestrategiaa, osallisuus-, vuorovaikutus- ja hyvinvointiohjelmaa ja **yhdyspintatyötä** valmistellaan laajalla osallisuudella. Joulukuun 2021- tammikuun 2022 välisenä aikana järjestetään yhteistyökierros, joka sisältää yhteistyötilaisuuksia ja muuta yhteiskehittämistä eri kumppaneiden kanssa.

Tavoitteena on hyödyntää eri kumppanien asiantuntijuutta ja tietoa hyvinvointialuestrategian, osallisuus-, vuorovaikutus- ja hyvinvointiohjelman laatimisessa ja yhdyspintatyössä sekä vahvistaa toimijoiden sitoutumista yhteiseen kehittämistyöhön.

Yhteisten työskentelyjen sisältö:

Hyvinvointialuestrategia:

- Arvot
- palvelulupaus
- Strategiset periaatteet

Osallisuus-, vuorovaikutus- ja hyvinvointiohjelma:

- Ohjelman lähtökohdat ja suunniteltu sisältö
- Kuntien ja muiden kumppanien hyvät käytänteet

Yhdyspinnat

- Yhdyspintojen tunnistaminen
- Toimintamallien ja rakenteen luominen

Yhteinen työskentely: asukkaat, henkilöstö ja kumppanit

Asukkaat ja asiakkaat

Asukkaiden ja asiakkaiden ääni ja asiantuntijuus kehittämiseen

- *Avoimet asukastilaisuudet
- *Kuntien vaikuttamistoimielinten tilaisuudet
- *Asukas- ja asiakaskyselyt
- *Sähköinen vuorovaikutusalusta

Henkilöstö, henkilöstöjärjestöt

Asiantuntijanaikemus ja käytännön kokemus palveluiden ja rakenteiden kehittämiseen

- *Yhteistoimintaelin
- *Henkilöstöfoorumi
- *POPup-aamukahvit henkilöstölle
- *Alueelliset henkilöstötilaisuudet (+tallenteet)

Luottamushenkilöt

Alueen ja ihmisten tuntemus ja näkemys kokonaisuuden rakentamiseen

- *POP-soten poliittiset seurantaryhmät
- *Alueelliset neuvottelukunnat

Kunta- ja sote-johto, muut asiantuntijat

Asiantuntijanaikemus ja käytännön kokemus palveluiden ja rakenteiden uudistamiseen

- *Väliaikainen valmistelutoimielin (VATE)
- *Kuntien ja kuntayhtymien johtoryhmien tilaisuudet
- *Sote-ryhmä
- *Muiden asiantuntijoiden tilaisuudet, esim. kuntien hyte-yhdyshenkilöt, osallisuusverkosto jne.
- *Yhdyspintakohtaiset työpajat

Sote-yrittäjät

Yrittäjien näkökulmat ja asiantuntijuus kehittämiseen

- *Sote-yrittäjien sparrausverkosto (Pohjois- Pohjanmaan yrittäjät, Keski- Pohjanmaan yrittäjät ja Kauppakamarin jäsenet)
- *Monituottajuusohjelmaan liittyvä työskentely (tilaisuudet, kyselyt ja työpajat)

Järjestöt

Järjestöjen näkökulmat ja asiantuntijuus, asukkaiden ääni mukaan kehittämiseen

- *Sote-järjestöjen alueverkosto
- *Palveluntuottajajärjestöjen verkosto
- *Paikallisyhdistysten työpaja
- *Hyvinvointialueen järjestöyhteistyö: järjestökysely, verkkotyöpaja ja avoimet työpajat

Sisällölliset valmisteluryhmät

Asiantuntijanaikemus ja käytännön kokemus palveluiden ja rakenteiden uudistamiseen

- *Valmistelijoiden työkokoukset
- *Sisällöllisille valmisteluryhmille järjestetyt tilaisuudet ja muu yhteinen työskentely

Luonnos,
helmikuu
2021

Yhteistyön toteutuminen – tilanne 28.2.2022 mennessä

Yhteensä noin 50
yhteistyötilaisuutta/
työpajaa

Noin 1600 osallistujaa
yhteistyötilaisuuksissa/
työpajoissa

2 kaikille avointa
osallisuustilaisuutta
(asukkaat ja muut)

6 alueellista
henkilöstötilaisuutta

6 alueellista poliittista
seurantaryhmää

19 kuntien johtoryhmien
tapaamista

11 järjestötilaisuutta, noin
300 osallistujaa

Yrittäjien sparrausverkosto
(PP-yrittäjät)
Yrittäjien foorumi (KP-
yrittäjät)

Useat
sidosryhmätilaisuuksista
nauhoitettu: työpajoihin
osallistuminen mahdollista
myös jälkikäteen

Yhteistyö kuntien
vaikuttamistoimielinten
kanssa

Useita info- ja
keskustelutilaisuuksia
hyvinvointialueen eri
puolilla

Tiedon lisääminen
kirjoitusten, blogien ja
aktiivisen somen käytön
kautta

Nostoja kuntien johtoryhmien yhteistyötilaisuuksissa esille nousseista asioista

Toimivat rakenteet ja tiedonkulku olennaista

- Hyvä, saumaton ja säännöllinen yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueen välillä tärkeää
- Kuntien ja hyvinvointialueen tasavertaisuus yhdyspinnoilla
- Tarvitaan alueellisia kuntafoorumeita ja foorumeita, joissa kunnat voivat vaikuttaa. Yhdyspintarakenteet ovat tärkeit
- Alueellisissa neuvottelukunnissa on tärkeää olla edustus joka kunnasta
- Yhteinen päämäärä tärkeä, muutostilanteessa voi hämärtyä
- Valmisteluvaiheessakin tärkeää keskustella myös käytännön työntekijöiden kanssa
- Hyvinvoinnin edistämistyön rakenteet olennaisia, ennalta ehkäisevä työ korostuu

Olemassa olevia hyviä käytänteitä tärkeä säilyttää

- Kunnissa on paljon hyviä käytänteitä yhdyspinnoilla
- Tärkeää säilyttää hyvät yhteistyökäytänteet ja vuorovaikutuksen muodot
- Keskusteluissa korostuu tärkeinä yhdyspintoina erityisesti hyte, työllisyys, oppilashuolto, nuorten ja lapsiperheiden palvelut
- Vastuiden määrittely tärkeää, vastuuhenkilöt hyvinvointialueelta

Riskejä, esim.:

- Heterogeeninen ja laaja alue haasteellinen yhteistyön näkökulmasta, alueellinen tuntemus tärkeää
- Riskinä yhteisen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin puute
- Tarvitaan rakenteita, yhteisiä toimintatapoja ja sopimuksia
- Ketteryys ja nopea reagointi myös jatkossa, vaikka palvelut hyvinvointialueen vastuulla

Nostaja alueellisten poliittisten seurantaryhmien yhteistyötilaisuuksista: yhdyspintatyössä onnistuminen ja riskit

- Alueiden erilaiset toimintakulttuurit tuovat omat haasteensa
 - Alueiden erityispiirteet, erityisesti Oulu vs. muut seudut. Ongelmat ja haasteet ovat erilaisia
 - Tarvitaan mahdollisimman yksinkertaisia ratkaisuja
 - Riskeinä turhautuminen, vastakkainasettelu, organisaatorajat, tehottomuus ja tietotulva
 - Toimintatavat tehokkaiksi heti alkuvaiheessa
 - Sitoutumattomuus
 - Tärkeänä korostuu vastuunkantaminen
- Työhön sitoutuminen, tärkeää että toimintatavat ovat mielekkäät

- Yhteisen kehittämisen jatkaminen mm. hankkeilla syytä jatkua
- Sote- ja työllisyyspalveluiden yhteistyö tärkeää heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta
- Nuorten ja mielenterveystyön pikaisten resurssien huomiointi kouluissa matalan kynnyksen palveluina
- Riskinä kuntien mielenkiinnon vähentyminen hyvinvoinnin ylläpitoon, kun talousvaikutus ei näy suoraan taloudessa
- Riskinä Oulu-keskeisyys. Valmius jalkauttaa osakokonaisuuksia muihin kuntiin

Alueellisissa poliittisissa seurantaryhmissä esille nousseita näkemyksiä alueellisista neuvottelukunnista

Millaisia teemoja ja asioita on hyvä käsitellä alueellisissa neuvottelukunnissa jatkossa?

- Tiedotus
- Talouden kehitys
- Palveluverkkoa koskevat suunnitelmat
- Palveluiden saavutettavuus, saatavuus, toimivuus, laatu, kehittäminen, vaikuttavuus
- Palvelutuotantoa koskevat asiat
- Palaute, ovatko uudet asiat toimineet
- Henkilöstön hyvinvointi ja riittävyys sekä ammattitaito
- Kuntakohtaisten ja alueellisten ominaispiirteiden vaikutus palvelutarpeeseen
- Soten järjestämistoiminnon ajankohtaiset asiat
- Maakuntarajoja ylittävät yhteistyömuodot ja palveluverkon huomioinnit
- Toimitila-asiat
- Yhdyspinnat ja hyte
- Meneillään olevat kehittämishankkeet
- Työllisyysasiat ja siihen liittyvät sote-palvelut
- Miten yhdessä voidaan vaikuttaa tavoitteiden saavuttamiseen
- Yhteistyö kuntien kanssa
- Yhteistyö yritysten kanssa
- Miten hyvinvointialueella tehtävät ratkaisut näyttäytyvät kunnissa

Millaisilla toimintatavoilla ja -malleilla tehdään työskentelystä mielekästä ja vaikuttavaa?

- Osallistuvalla ja ennakoivalla, kyselyt yksi keino
- Vuorovaikutteiset tilaisuudet, synnyttävät uutta ajattelua
- Etukäteismateriaalit ja ehkä neuvoa-antavia äänestyksiä eri toiminnoista
- Vaikuttavuudella: että työskentelyllä on myös vaikutusta. Oikeasti kuunnellaan eikä vain olla kuuntelevinaan.
- Seminaarityyppiset: ensin alustus ja tietoa, sitten keskustelua
- Olisiko mahdollista jatkuvan palautteenannon kanava alueellisten neuvottelukuntien jäsenille, sieltä avauksia neuvottelukunnissa käsiteltäviin asioihin
- Tähän asti tämä toimintamalli on ollut toimiva
- Tutustumista palvelupaikkoihin
- Kyselyjä palvelujen käyttäjiltä
- Teams-tapaamiset hyvä, välillä hyvä nähdä myös kasvotusten.
- Vuositavoitteet, mittarit ja seuranta.
- Tähdätään keskusteluun ja yhteisten ratkaisujen löytämiseen

- Kokoon-tumisia toivotaan 2-4 kertaa vuodessa
- Neuvottelukuntiin edustus väh. 2 hlöä per kunta

Osa 2. Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyö

Kuntien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyörakenne

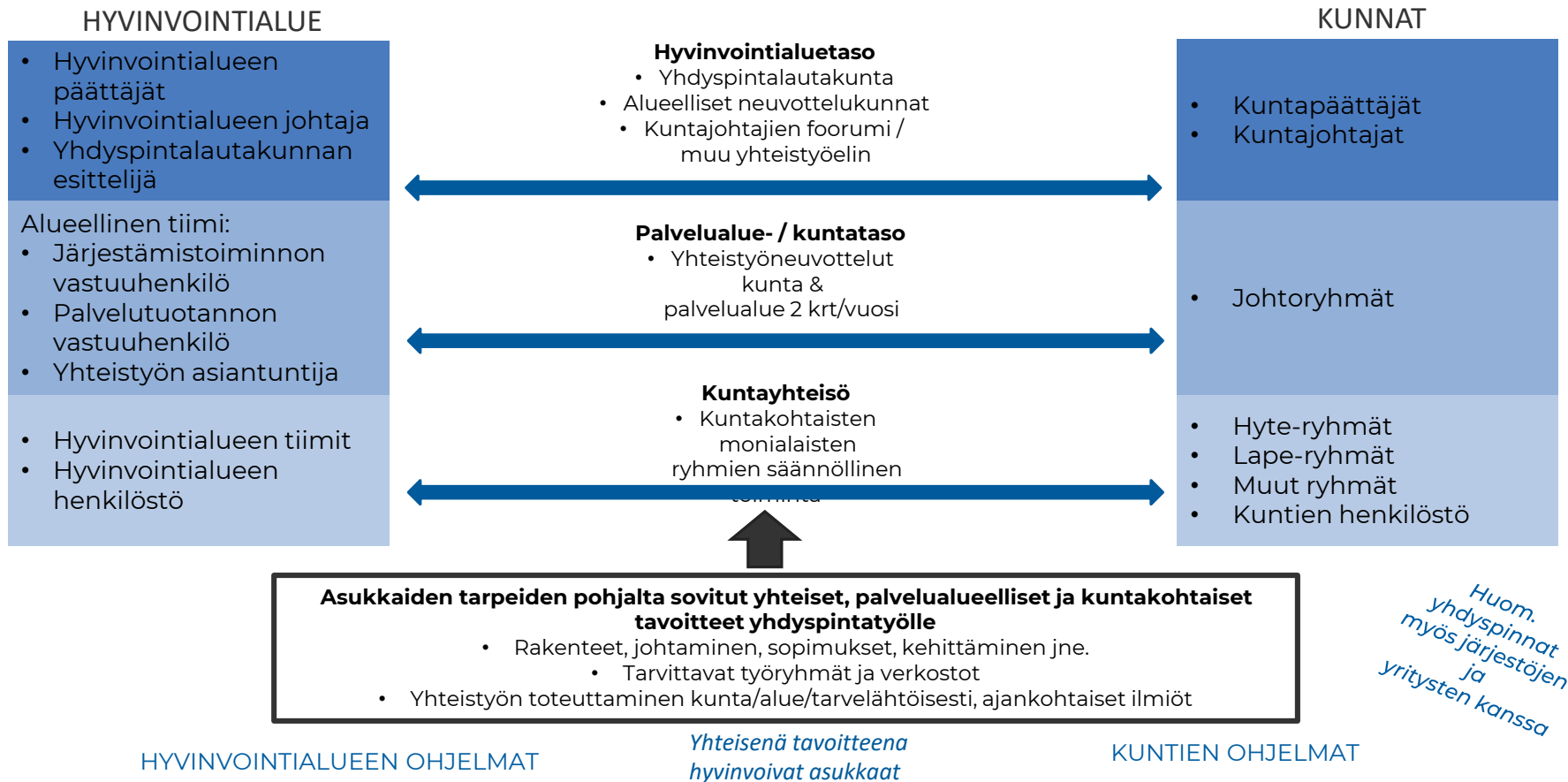
- Hyvinvointialuelain (611/2021, §14) mukaan hyvinvointialueen ja alueen kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Neuvotteluissa voidaan sopia ainakin yhteistyön edellyttämistä yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista sekä yhteistyön edellyttämästä tiedonkulusta.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyörakenteiden toimivuus eri tasoilla on kriittinen tekijä uudistumisen onnistumisessa, asukkaan näkökulma keskiössä
- Asia on herättänyt runsaasti keskustelua yhteistyökierroksella (erityisesti alueelliset poliittiset seurantaryhmät ja kuntien johtoryhmien tapaamiset), aiheesta on tarve keskustella lisää yhdessä
- Kunnissa toivotaan yhteistä keskustelua ja vuorovaikutusta asiasta
 - Toteutetaan yhteistyökierroksen jatkona kuntajohtajien ryhmähaastattelut maaliskuussa 2022

”Olennaista on, että tieto liikkuu kuntien ja hyvinvointialueen välillä”

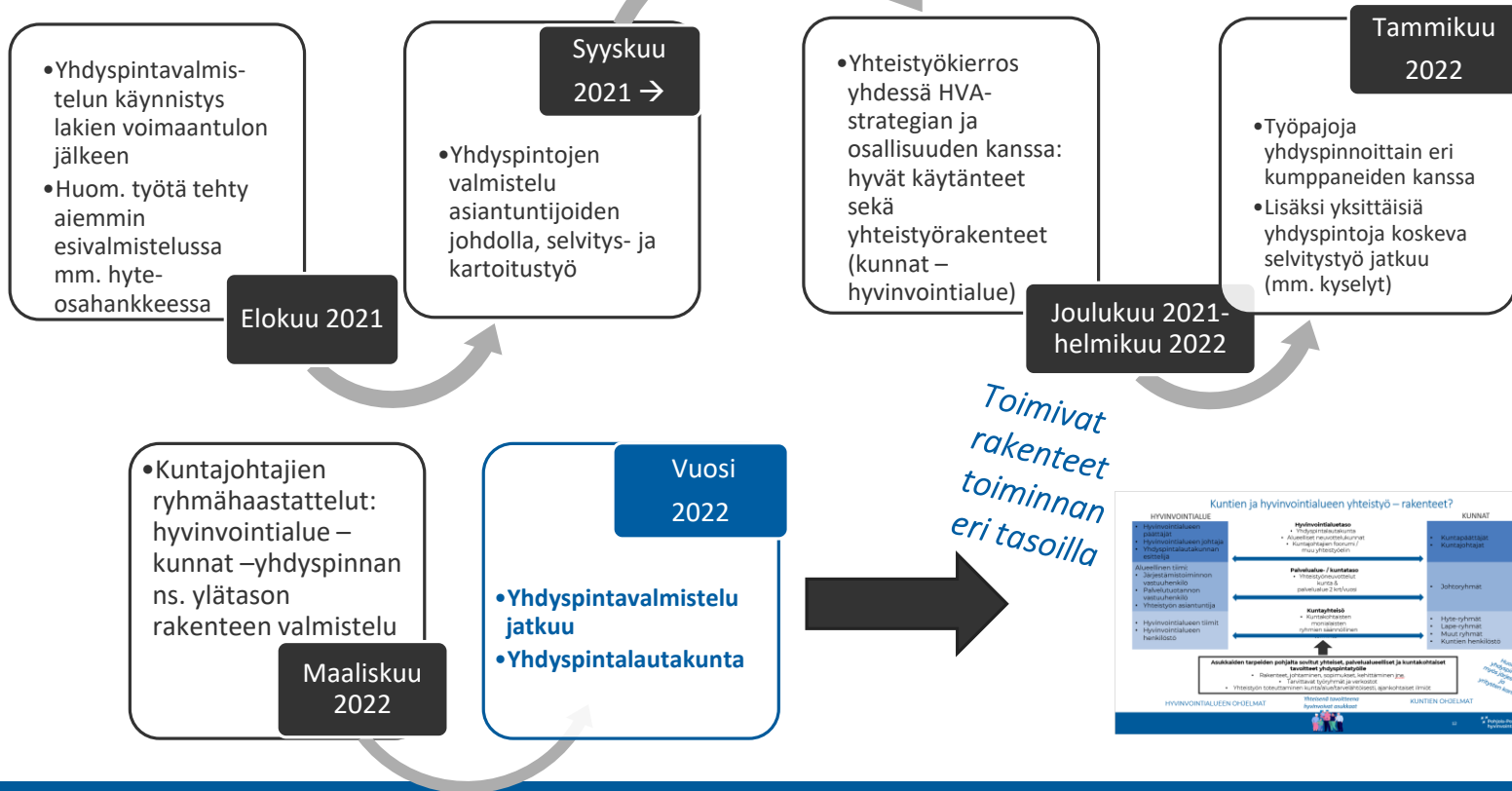
”Parhaimmillaan asiakas ei edes huomaa järjestäjän vaihtumista”

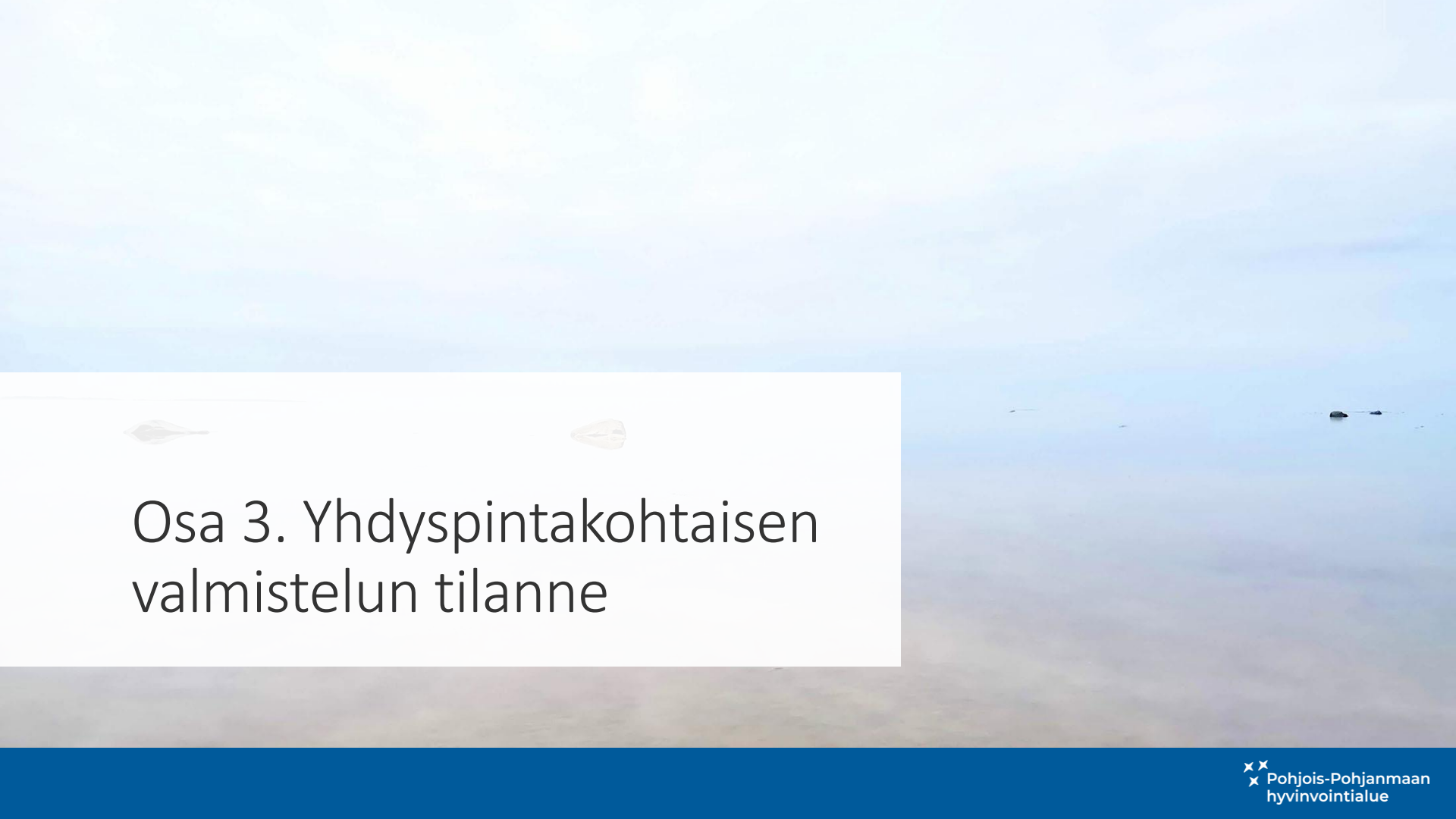
”Kuunnelkaa kuntia ja käykää avointa keskustelua”

Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyö – rakenteet?

Yhdyspintatyön askelmerkkejä

Osa 3. Yhdyspintakohtaisen valmistelun tilanne

Muut hyvinvointialueet

Valtion viranomaiset

Ministeriöt

Yhteistoiminta-alue

Kunnat

Työllisyyspalvelut

Kansainvälinen
yhteistyö

Korkea-
koulut ja
oppilaitokset

Tutkimus- ja
kehittämisen-
organisaatiot

Yritykset

Palvelun-
tuottaja-
järjestöt

3. sektori

Kokemusasiantuntijat

Henkilöstöjärjestöt

Luottamushenkilöt

Aasukkaat ja palvelujen käyttäjät

Integraatiota tarvitsevien
väestöryhmien palvelut

Lasten ja lapsiperheiden palvelut
Ikäihmisten palvelut
Päihde- ja mielenterveys-
asiakkaiden palvelut
Kehitysvammaisten ja
vammaisten palvelut
Pitkäaikaistyöttömien palvelut
Maahanmuuttajien palvelut

Sote-keskuksen palvelut
kaikille väestöryhmille

Perhe-
keskus

Vastaanottopalvelut
Suun terveydenhuollon palvelut
Neuvolapalvelut
Neuvonta ja palveluohjaus
Sosiaalityön palvelut ja
sosiaaliohjaus
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Opiskelijaterveydenhuolto,
kuraattori- ja psykologipalvelut
Toimintakyvyn ja
kuntoutuksen palvelut
Perustason päivystyspalvelut
Lähelle tuotu erikoissairaanhoidon ja
erityistason palvelut
Kliiniset tukipalvelut

Hyte ja ennaltaehkäisevät palvelut

Sairaalapalvelut: erikoissairaanhoidon avo- ja osastohoito,
osaamiskeskukset, päivystyspalvelut, palveluohjaus

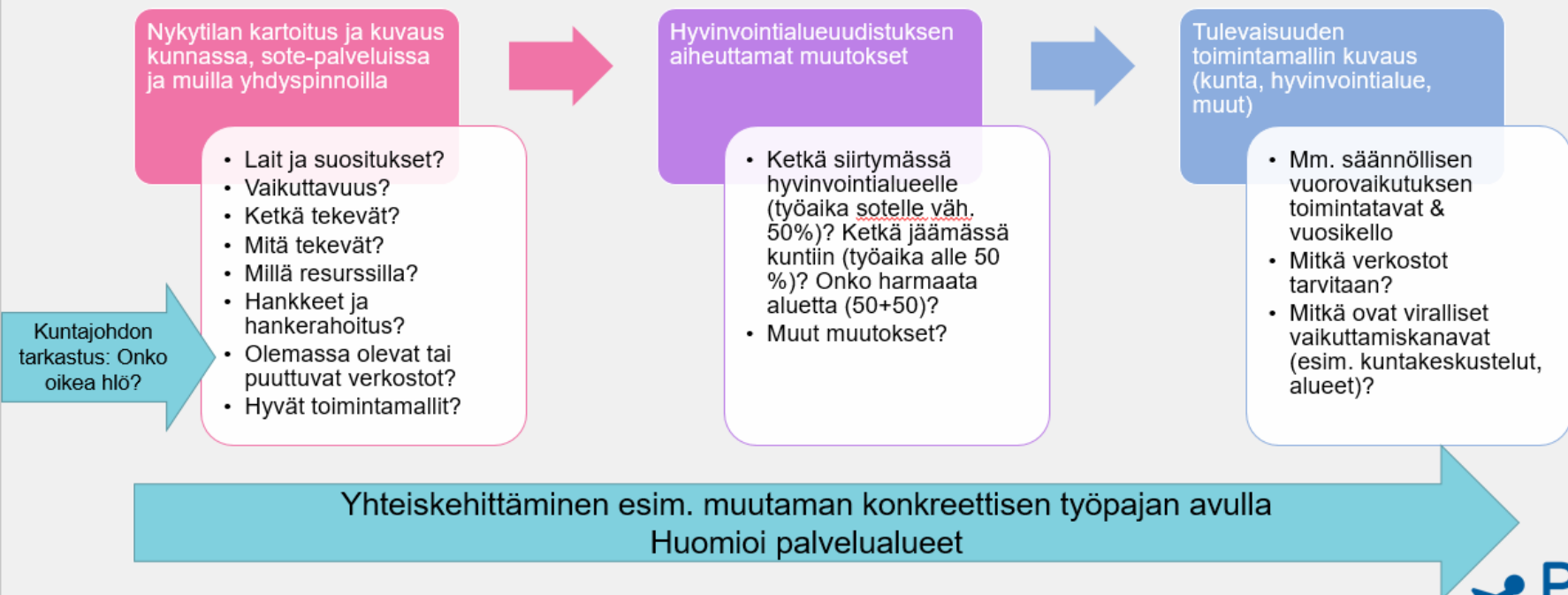
Yhteistyöalue: mm. erityistason palvelut, OT-keskus, ensihoitokeskus, tiedonhallinta,
sähköiset palvelut, aptj, valmius ja varautuminen (valmiuskeskus), tukipalvelut

Erityis- ja yhteistyöaluetason palvelut kaikille väestöryhmille

Henkilöstö

Sidosryhmät
ja yhdyspinnat

Mitä valmistelussa tulee ainakin tehdä?

TUNNISTETUT YHDYSPINNAT 1/2

Yhdyspinta, joka sisältää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä osallisuuden	Yhdyspinnan valmistelijat	Valmistelun tilanne
Hyvinvointijohtaminen	Sanna Salmela + hyte-asiantuntijat ja substanssiasiantuntijat	Valmistelu osin HYTE-osahankkeessa ja HYTE-valmistelussa, pohjaa pitkäjänteiseen työhön alueella
Opiskeluhoito	Minna Malila + substanssiasiantuntijat	Yhteistyö perhepalveluiden valmistelun kanssa tärkeää, huomioitava myös muut lapsiperheiden palvelut
Liikuntapalvelut ja elintapaohjauspalvelut	Katja Vähäkuopus ja Leea Järvi + substanssiasiantuntijat	Selvitystä tehty elintapaohjauksen verkostossa, työpajaa 1/22, huolehdittava edustus/kunnat, kontaktointi / AVI
Työllisyydenhoito ja elinkeinopolitiikka	Terttu Piippo + substanssiasiantuntijat	Lähes valmis kuvaus, Työpaja 1 / 2022, Valmistelussa huomioidaan Pohjoismainen työllisyyden hoidon-malli 5/2022, työllisyyden kuntakokeilut sekä TE-palveluja koskeva uudistus 1.1.2024 alkaen.
Maahanmuuttajien kotouttaminen	Minna Malila + substanssiasiantuntijat	Huomioidaan yhdyspinta TE-palveluihin, osallistuminen kotouttamisohjelman laadintaan
Nuorisopalvelut	Sanna Tauriainen + substanssiasiantuntijat	Selvitystä tehty osana hyte-verkostoja, työpaja 2022, tarkastettava erit. kuntien edustus
Kulttuurityö	Rekrytoinnissa oleva valmistelija ja Tarja Kekäläinen + substanssiasiantuntijat	Tehty laajaa työtä osana hyte-verkostotyötä
Ehkäisevä päihdetyö	Terttu Piippo ja substanssiasiantuntijat	Kuntiin ja hyvinvointialueelle jäävää toimintaa. Valmistellaan yhteistyössä EPT:tä tukevan maakunnallisen MiePäVäki-verkoston kanssa.

TUNNISTETUT YHDYSPINNAT 2/2

Yhdyspinta, joka sisältää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen	Yhdyspinnan valmistelijat	Valmistelun tilanne
Asumispalvelut		Asumispalvelujen ratkaisut ja tarpeet, kunnan asumisympäristöjen suunnittelu ja esteettömyyskysymykset. Isoja tarpeita jo nykyhetkessä, tarve yhteisölliseen asumiseen ja kotipalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön kasvava.
Kaavoitus, maankäyttö ja palveluverkot		Vahva yhteys palvelustrategiatyöhön, investointeihin ja tilaratkaisuihin.
Arjen turvallisuuden edistäminen, lähisuhdeväkivallan ehkäisy		Valmistelua tehty osana hyte-työtä, sovitettava palvelualueille sekä muiden viranomaisten kanssa, keskustelu pelan ja poliisin kanssa käynnistynyt.
Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin		Roolitus, tärkeä huolehtia saavutettavuus jokaiseen kuntaan.
Joukkoliikenne ja kuljetukset		Erityisesti harvaan asutuilla alueilla pystyttävä yhdistämään kunnan, hyvinvointialueen ja muiden järjestäjien kuljetuksia, vaikuttaa palveluverkon rakentumiseen ja toimivuuteen, saavutettavuus. Selvitys käynnissä henkilö- ja tavarakuljetuksista. Huomio vammaispalveluiden valmisteluun. Yhdyspinta kuntiin ja kuntien logistiikkaan tehtävä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (hyte): Pitkä hyte-yhteistyö sekä voimavarana että uudistumisen kohteena

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Linkki hyvinvointikäsitekuviiin [tässä](#)

- Maakunnallista hyte-koordinaatiota tehty 1990-luvulta lähtien
- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus 2019-2025 voimassa
 - Hyvinvointikäsité päivitetty visuaalisesti (ks. kuva vasemmalla)
- Syksyllä 2021 sovittu maakuntaliiton ja aluehallintoviraston kanssa, että lakisääteisen tehtävän vuoksi **koordinaatiovastuu siirtyy hyvinvointialueelle**. Samalla sekä ylläpidetään hyviä toimintamalleja että uudistetaan toimintaa:

Hyviä toimintamalleja, esim.	Kehittämiskohteita, esim.
• Ihmislähtöinen hyvinvointikäsitys • Hyvinvoinnin yhdyshenkilöt • Verkostomaisuus • Yhteiskehittäminen • Säännölliset hyvinvointijohtamisen katsaukset • Maakunnallisten hyvinvoinnin teemaverkostojen tuki kunnille	• Uusi, toimiva yhteistyörakenne • Maakunnallisen hyte-tuen ulottuminen lähemmäs kuntalaisia ja heitä kohtaavia ammattilaisia • Hyten, osallisuuden ja yhdyspintatyön integraatio (käynnistynyt hyvin, niveltyvät toisiinsa) • Hyvinvointitiedolla johtaminen

Mitä valmistelu esimerkiksi sisältänyt vuosina 2021-2022?

Sisäisten alueiden omat **hyte-myllyt** (3 x 6 aluetta): Kuntien, sote-keskusten ja sote-kuntayhtymien hyvinvointiyhdys-henkilöiden **yhteiskehittämistilaisuudet** hyte-yhdyspintaan liittyen

Yhteistyötä kuntien hyvinvointiryhmien sekä kuntien, sote-kuntayhtymien ja sote-keskusten hyvinvointi- ja järjestöyhdys-henkilöiden kanssa (mm. hyvinvointi-kertomusten ja -suunnitelmien valmistelussa). Yhteistyötä **maakunnallisten** hyte-toimijoiden ja -verkostojen kanssa.

Hyvinvointitieto osana hyvinvointialueen ensimmäistä tilannekuvaa + hyvinvointitiedolla johtamisen tilannekartoitus ja kehittämissuunnitelman valmistelu
Kivilahden opinnäytetyö [tässä linkissä](#)

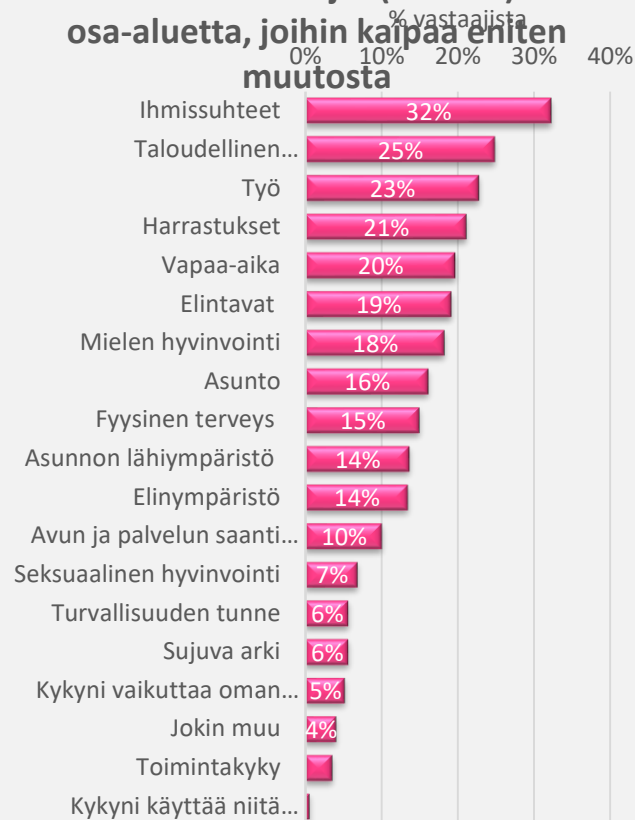
Kokemustiedon keruu: Minun arkeni ja elämäni -kysely **asukkaille ja järjestöjen edustajille**. Suunnittelu yhdessä kuntien ja järjestöjen edustajien kanssa. Toteutus yhdessä 28 kunnan kanssa. Yhteensä 4693 asukasvastaajaa ja 116 järjestövastausta. 25 analysoijaa. Raportti viimeistelyssä.

Uuden hyte-rakenteen kokeilu ja arviointi:

- Sote-keskusten hyvinvointiyhdys-henkilöt kuntien hyvinvointiyhdys-henkilöiden vastinpareina
- Alueelliset hyte-asiantuntijat (Koillismaa, Oulunkaari, Oulu, Lakeus, Rannikko, Eteläinen)

Syksyn 2021 hyte-valmistelun koonti:
Noin 80 dian setti, johon kerätty hyte-työtä eri rooleissa tekevien osajien näkökulmia, toiveita ja tarpeita hyte- ja yhdyspinta valmistelun pohjaksi.

Muutosta arkeen ja elämään kaivanneet vastaajat (n=2677): 1-3 osa-aluetta, joihin kaipaa eniten muutosta

Koontia ja nostoja hyte-valmistelusta 17.2.2022 mennessä

Asukkaan omat voimavarat ja hyvinvointiteot

- Ihminen edellä ja hänen toimintansa keskiössä
- Ihmisen oma rooli ja vastuu oman elämänsä hyte-toimijana tärkeä
- ...kunhan huomioidaan, että kaikilla ei ole riittävästi voimavaroja omavastuuseen → he tarvitsevat erilaista tukea
- Ympäristö ja yksilö kytköksissä toisiinsa: ympäristö on kannustin tai este.
- Haasteena viestintä ja osallisuus

Asukkaita kohtaavat työntekijät

- Vaikuttavan hyte-työn etulinja: Heitä on eniten ja he kohtaavat asukkaita, joiden arjessa hyte tapahtuu tai ei tapahdu
- Suurin vaikuttavuus saavutetaan, kun vahvistetaan asukkaita kohtaavien työntekijöiden hyte-työtä
- Edellyttää riittävää resursointia ja määrätietoista johtamista

Hyte-työn lukuisat tasot

- Hyte-työn tulee ulottua kuntalaisen omasta hyvinvointivastuusta päätöksentekoon asti
- Asukastason ja kunnan hyvinvointiryhmätason välissä olevia, harvemmin tunnistettuja tasoja:
 - Asukasta/perhettä tms. koskeva
 - kahdenkeskinen hyte-yhteistyö
 - moniammatilliset yhteistyö-tapaamiset
 - Moniammatilliset teemaryhmät tms.

Hyte-työn johtaminen ja rakenteet

- Hyvinvointitieto ei palvele johtamista. Hyte-osaamista ja –viestintää tulee kehittää.
- Monissa kunnissa on jo sujuvaa soten, kunnan ja järjestöjen yhteistyötä – miten se säilyisi?
- Joissakin kunnissa hyte-rakenteen heikkoudet vaikeuttavat sote-yhteistyötä (esim. hyvinvointiryhmä kokoontuu harvoin, koordinaattorilla vähän aikaa hytelle)
- Terveyskeskuksesta tms. voi puuttua nimetty vastinpari kunnan hyte- ja järjestöyhteistyöhön tai nimetyllä henkilöllä ei ole aikaa yhteistyölle. Tuleviin sote-keskuksiin (tai muulla nimellä olevaan kuntatasoiseen yksikköön) olisi hyvä nimetä hyvinvointikoordinaattori, jolla on riittävästi aikaa hyte-työhön. Sote-keskuksen sisäinenkin hyte kaipaa koordinaatiota ja tukea.
- PP:n sisäisten alueiden kuntien välinen yhteistyö ja -kehittäminen tärkeää – miten hyvinvointialue tukee tätä? Esim. alueelliset hyte-koordinaattorit? Miten heidän roolinsa eroaisi sote-keskusten koordinaattoreista?
- Hyvinvointialueitasoinen hyte-tuki: Sparraa kunnissa hyte-työtä tekeviä. Tarvitaan edelleen. Tärkeää etenkin silloin, jos alueittainen tuki ei toteutuisi. Miten hyvinvointialueitasoinen hyvinvointiryhmä muodostettaisiin?

Hyvinvointitalous

- Hyvinvointitalousajattelun toivotaan yleistyvän erityisesti taloushallinnossa
- Hytelle oma budjetti, jotta ei aina vedota rahan riittämättömyyteen hyte-työn esteenä

Kuntien erilaisuus

- Osa kunnista tarvitsee paljon hyte-tukea, osa ei juurikaan

Nuorisotyön kentän yhdyspintavalmistelun tilannekatsaus

- **Kerätty pohjatietoa nuorisotyön kentästä, Ohjaamotoiminnasta, haasteista ja mahdollisuuksista olemassa olevien verkostojen kautta.**
- **Toteutettu kysely nuorisotyön ammattilaisille yhteistyössä Pohjois-Suomen aluehallintaviraston kanssa, sähköinen kysely 29.11.-16.12.2021.**
 - Kyselyssä kartoitettiin nuorisotyön ja sote ammattilaisten yhteistyötä, Hyvinvointialueeseen siirtymisen konkretiaa, huolia ja toiveita. Kyselyyn vastasi 18 toimijaa. Lisäksi 3 haastattelua nuorten työpajatoiminnasta ja 2 palaveria ohjaamotyöstä. -> Kysely on käyty läpi Avin nuorisotyön toimijoiden kanssa.
 - Yhteistyö Avin nuorisotyön kanssa: 3 palaveria, kyselystä nousseisiin haasteisiin vastataan toimenpiteiden kautta.
- **Verkostoyhteistö: Avin nuorisotyön-, etsivänuorisotyön- ja työpajatyönkoordinaattorit, Into ry, kuntien nuorisotyön toimijat, nuoriso/työpaja järjestötoimijat, Ohjaamotoimijat**
- **Nuorisotyön (perusnuorisotyö, etsivänuorisotyö, nuorten työpajatoiminta sekä Ohjaamotyö) kentälle tehty suunnitelma, jossa yhtyvät LNP, MiPä ja Työkyvyn tuen tiimin tavoitteet.**
 - Tavoitteet: Nuorten osallisuus (LNP&MiPä ja Osallisuus), Moniammatillisia ja -alaisia työtapoja vahvistetaan eri palvelusektorien välillä, Kehitetään matalankynnyksen ja ennaltaehkäisevää lasten ja nuorten mielenhyvinvointi- ja nuorten ennaltaehkäisevää päihdetyötä, kuntouttava ja sosiaalinen kuntoutus, nuoret aikuiset jatkuvuus.
- **Osallisuustavoitteet ovat toiminnassa läpileikkaavia**
- **Valmistelun aikana on tunnistettu yhdyspintoja: mm. ennaltaehkäisevä lasten ja nuorten sekä nuorten aikuisten päihde- ja mielenterveystyö, opiskelija- ja oppilashuolto, sosiaalinen- ja kuntouttavatyötoiminta (nuortentyöpajatoiminta).**

Nuorisotyön kentän terveiset sekä selkeät huolet

• Miten yhteistyö sote-palvelujen ja nuorisopalvelujen välillä saadaan jatkumaan saumattomasti?

- Yhteistyötä on tehty vahvasti kouluissa yhteisöllisen opiskelija- ja oppilashuollon kanssa, tämän toivottiin jatkuvan vahvana.
- Sote-ammattilaisten verkostoyhteistyöhön toivottiin ryhtiliikettä. Toivottiin selkeitä rakenteita ja yhtenäisiä toimintatapoja sekä asiantuntijoiden välistä vuoropuhelua ja monialaista yhteistyötä.
- Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan sekä sote toimijoiden välillä tieto ja yhteistyö toimi. Ohjaamotoiminnassa sote - ammattilaisten kanssa erityisen tärkeää (asiantuntijapalvelut, myös yhteistyötä esim. ryhmätoiminnoissa) ja yhteistyö on toiminut erityisen hyvin.
- Matalan kynnyksen, ennaltaehkäisevien toimintojen ja toimintatapojen ymmärrys sote puolella
- Tukea muutostyöhön toivotaan.

Kriittisiä huolen aiheita

- Pohjois-Pohjanmaalla nuorten kunnallisessa työpajatoiminnassa on ollut vuoden 2021 aikana yli 550 nuorta sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan sopimuksilla. Mitä tapahtuu alueella oleville yli 550 nuorelle, jotka ovat näillä sopimuksilla kunnallisissa nuorten työpajoissa, jos nykyistä työtä ei voida enää jatkaa kunnallisella puolella? Työpajalla tehty valmennus on tavoitteellista ja nuoria eteenpäin vievää. Mitä tapahtuu systemaattisesti kehitettyyn kunnallisen nuorten työpajatoiminnan suhteen?
- Järjestöpuolen nuortentyöpajatoimijat toivoivat myös mahdollisimman varhaista tietoa muuttuvista tekijöistä hyvinvointialueen muutoksessa, että toimintaan ja toimijan pätevyyteen pystytään tekemään mahdolliset tarvittavat muutokset ajoissa.
- Haasteita nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin pääsystä.
- Huolta aiheuttaa myös se, että saavutetut palveluketjut ja yhteistyö katkeavat muutoksen myötä.

Opiskeluhoolto, mitä tapahtuu 1.1.2023? Mikä opiskeluhoollossa muuttuu?

Opiskeluhooltopalvelut kootaan yhden järjestäjän vastuulle

- palveluista toiminnallinen kokonaisuus
- suuremmat yksiköt, paremmat kehittämismahdollisuudet

Opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön työnantaja vaihtuu ja myös opetustoimessa työskennelleet opiskeluhoollon kuraattorit ja psykologit tulevat sosiaali- ja terveystoimen palvelukseen

- yhteys sote-palveluihin tiivistyy
- oppilaiden ja opiskelijoiden ohjaus hoitoon selkeytyy
- henkilöstön ammatillinen tuki vahvistuu ja varmistuu
- yksilökohtaisen opiskeluhoollon kirjaamiskäytännöt ja rekisterinpito selkeytyvät ja yhdenmukaistuvat

Opetus- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyö muuttuu kunnan sisäisestä yhteistyöstä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöksi

- suunnitelmallisesta yhteistyöstä sovittava
- yhteistyörakenteet ja käytännöt varmistettava, ml. tiedonsiirto

Mikä opiskeluhuollossa ei muutu 1.1.2023?

- **Opiskeluhuollosta säädetään edelleen oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa**
- **Lain mukaan opiskeluhuoltoon sisältyy jatkossakin:**
 - **1. Yhteisöllinen opiskeluhuolto eli koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukainen ennaltaehkäisevä koko oppilaitosyhteisöä tukeva toiminta**
 - **2. Yksilökohtainen opiskeluhuolto eli opiskeluhuoltopalvelut**
 - koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut
 - opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut
 - monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto
- **Opiskeluhuollon työntekijöiden työtehtävät eivät muutu**
 - Opiskeluhuollon työntekijät työskentelevät edelleen kouluilla ja oppilaitoksissa
 - Yhteistyö opetustoimen työntekijöiden kanssa jatkuu kuten aiemmin.
- **Opiskeluhuolto on edelleen opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinnalla toimiva kokonaisuus**

Opiskeluhuolto – tilannekatsaus valmistelusta 18.2.2022

- Kuraattorit ja koulupsykologit siirtyvät hyvinvointialueelle 1.1.2023.
- Opiskeluhuollon osalta tehtiin tilannekysely loppuvuodesta 2021 kuntiin. Kyselyssä kartoitettiin opiskeluhuollon resurssi, järjestämistapa, opiskeluhuoltoon liittyvät hankkeet sekä toimivat ja hyvät käytänteet. **Monessa kunnassa opiskeluhuolto on ollut tähän asti kunnan sivistystoimen puolella, mutta toisaalta useammasta kunnasta löytyy esimerkki opiskeluhuollon sijoittumisesta sotepalveluiden puolelle.** Käytännön työ ei muutu 1.1.2023, vaan **koulupsykologit ja kuraattorit työskentelevät ja jatkavat samassa tehtävässä kuin aikaisemmin, lähellä oppilaita ja kouluyhteisöä.**
- Kyselyn yhteenveto näyttää, että **monessa kunnassa opiskeluhuollon osalta ovat olleet varsin toimivat rakenteet jo tähän asti. Nämä rakenteet halutaan uudistuksen myötä säilyttää ja toisaalta saada näitä hyviä käytänteitä laajennettua koko hyvinvointialueelle.** Koulupsykologin palvelut ovat useassa paikassa ostettu, koska vakanssia / vakansseja ei ole saatu täytettyä. Koulupsykologin vastuulla oleva oppilasmäärä vaihtelee paljon ja on kriittisen iso suurelta osin. Kuraattorien vakanssit on täytetty lähes kaikki. **Kuntien välillä suuria eroja kuraattorin vastuulla olevissa oppilasmäärissä.**
- Valmistelu etenee yhteistyössä sisällön puolen kehittämistyön kanssa. Alueelliset työpajat käynnistyvät helmikuun lopussa. Työpajoissa sekä sivistyspuolen että sotepuolen edustus. **Tavoitteena suunnitelmallisen yhteistyön ja toimivien rakenteiden sekä käytänteiden luominen.**
- Huomioitava koko perhekeskusverkosto ja sen väliset yhdyspinnat. Alueen perhekeskuskäsikirjat palautetaan helmikuun loppuun mennessä (Tulsote), jossa analysointi alueen tilanteesta ja tavoitteista perhekeskuskäsitelmästä. Myös yhdyspintavalmistelun näkökulmasta keskeiset nostot perhekeskuskäsikirjoista.

Kotouttamisen yhdyspinta – tilannekatsaus 18.2.2022 1/2

- Nykytilan kartoitus tehty haastattelujen sekä aiheeseen liittyvän tilastotiedon ja muun materiaalin avulla.
- Kotouttaminen monessa kunnassa maahanmuuttajiin keskittyneiden tahojen vastuulla, jotka useimmiten kytketty sosiaalitoimeen. Poikkeuksia alueelta löytyy ja rakennetta on jo muutettu vastaamaan lainsäädännön lähtökohtia.
- Kotoutumislaki uudistumassa, astumassa todennäköisesti voimaan vuoden 2024 aikana. Toisaalta jo nykylaki lähtee ajatuksesta: Kotoutumistyön kokonaisvastuu kuuluu kunnalle. Keskeistä erottaa, mikä on tosiasiallisesti sosiaalihuoltolain mukaista työtä eli tulevalle hyvinvointialueelle kuuluvaa työtä, ja mikä on kunnan vastuulla olevaa työtä. Kuntiin tullut asiaan liittyen ohjauskirje Työ- ja elinkeinoministeriöstä:
 - *Kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisen palveluiden järjestämisestä tulisi kunnille (pois lukien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu). Kunnille tulisi tehtäväksi kotoutumislain mukaiseen osaamiseen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelman laatiminen sekä palveluihin ohjaaminen sekä työttömille työnhakijoille että muille maahanmuuttajille. Kunnille jäisi myös vastuu sopia ELY-keskuksen kanssa kansainvälistä suojelua saavien kuntapaikoista. Parhaillaan keskustellaan kansainvälistä suojelua saavien vastaanoton alkuvaiheen tehtävien järjestämisvastuista kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Kotoutumislain mukaiset tehtävät tulevat edellyttämään myös jatkossa tiivistä yhteistyötä kunnan eri toimialojen ja hyvinvointialueen kesken.*

Kotouttamisen yhdyspinta – tilannekatsaus 18.2.2022 2/2

- Valmistelussa mini-HE, jolla tarkoituksena säätää niistä välttämättömistä muutoksista, jotka on huomioitava jo vuoden 2023 alusta. Mm. Oikeus hakea valtiolta korvauksia eräistä kotoutumislain 6 luvun mukaisista kustannuksista (erityisesti sote-tehtävien erityiskustannusten korvaukset). Lisäksi mini-HE:llä on tarkoitus säätää hyvinvointialueelle tehtäviä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lapsien perheryhmäkodeista ja asumisen tuesta, ml. 18–24-vuotiaille tarjottava tuki (kotoutumislain 27–28 §). Nykytilanteessa suurimmassa osassa kuntia perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee kunnan sosiaalihuollossa. Uudistusta valmistellaan yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.
- Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia huomioimaan valmisteilla olevissa henkilöstönsä siirroissa sen, että kuntaan jää riittävästi henkilöstöä kotoutumista edistävien tehtävien järjestämiseen myös vuoden 2023 alusta.
- Yhdyspintavalmistelu etenee yhteistyössä sisällön valmistelun kanssa. Työpaja yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa 25.2.2022, johon kutsuttu kirjaamojen kautta kaikki halukkaat sekä ELY-keskuksen kautta keskitetysti kunnat, joissa kotouttamiseen liittyvää työtä eniten.

Ehkäisevän päihdetyön (EPT) –yhdyspinnan tilannekatsaus

Sote-uudistuksessa yhdyspinnat muuttuvat.

→ Yhdyspintavalmistelussa on kartoitettu **kunnan ja hyvinvointialueen lakisääteiset ehkäisevän päihdetyön tehtävät jatkossa** (kts. seuraava sivu)

Ehkäisevän päihdetyön yhdyspinnassa tapahtuvat muutokset:

- Sosiaali- ja terveystalvet, ml. sote-palveluissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö siirtyvät kunnilta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle 1.1.2023. **Hyvinvointialue vastaa ehkäisevästä päihdetyöstä sote-palveluissa ja tukee kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.**
- **Kunnille jää lähes nykyiset ept:n velvoitteet**, joihin sisältyy aiempaan tapaan yhteistyö eri viranomaistahojen, yleishyödyllisten yhdistysten ja yritysten kanssa. **Sote-palveluja koskeva yhteistyö tapahtuu hyvinvointialueen kanssa ja uutta on, että kunnan ept tulee sovittaa yhteen hyvinvointialueen ept-toiminnan kanssa.**
- **Hyvinvointialueen ja kuntien monialainen ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä. Siitä säädetään osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä** (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, §6 (kunnat),§7(hyvinvointialue)). **Lisäksi Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (253/2015) sisältää** jatkossa kuntia ja hyvinvointialueita koskevat saman sisältöiset **velvoitteet monialaiseen yhteistyöhön** (HE56/2021).
- **Aluehallintoviraston** tehtäviin kuuluu jatkossakin ehkäisevän päihdetyön ja muun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuki, ohjaus ja valvonta. **Ohjaus ja valvonta koskee jatkossa sekä kuntien että hyvinvointialueen toimintaa.**
- **Hyvinvointialueen ja aluehallintoviraston työnjaosta ja yhteistyöstä asiantuntijatuessa kunnille on sovittava** aluehallintoviraston ja sen toimialueen hyvinvointialueiden kesken **alueelliset tarpeet huomioon ottaen.**
- **Uusien yhdyspintojen vuoksi monialainen EPT edellyttää** uusia yhdyspintarakenteita ja yhdessä eri toimijoiden kanssa sovittuja toimintakäytäntäjä yhteistyön tueksi → Valmistelussa tarvitaan toimijoiden välistä vuoropuhelua
- **Yhdyspintavalmistelu on käynnistetty 1/2022 AVI:n ept-työstä vastaavan kanssa ja yhdyspintavalmistelua jatketaan AVI:n kanssa maakunnallisessa Mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn (MiePäVäki)-verkostossa.**

Ehkäisevän päihdetyön (EPT) lakisäätöiset tehtävät 1.1.2023 alkaen

KUNTA

- Kunnilla säilyy nykyiseen tapaan kokonaisvastuu alueensa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä niissä toteutettava ehkäisevä päihdetyö siirtyvät kunnilta hyvinvointialueelle (Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) HE56/2021 mukaisesti).
- Kunta huolehtii edelleen ehkäisevän päihdetyön organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.
- Toimielin vastaa siitä, että kunnan EPT on ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) mukaista. Lakia päivitetään HE 56/2021 mukaisesti sote-uudistuksen vuoksi. Käytännössä Lain (523/2015) 5 §:ssä säädettyihin kunnan tehtäviin ei tule muita muutoksia kuin ehkäisevän päihdetyön sovittaminen yhteen tulevan hyvinvointialueen kanssa.
- Ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain 612/2021 6§:ssä säädetään kunnalle terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

YHTEISET TEHTÄVÄT

- Osana sote 100 -lakipakettia (HE56/2021 vp) ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevaa lakia (523/2015, 5§ ja 6§) päivitetään siten, että 1.1.2023 alkaen kunnilla ja hyvinvointialueilla (sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa) tulee olemaan samat ehkäisevän päihdetyön tehtävät. Ne vastaavat pitkälti nykyisiä kunnalle ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 523/2015 5 §:ssä säädettyjä tehtäviä (HE 56/2021)
- Hyvinvointialueen ja kunnan EPT- toimielimen tehtävänä on 1.1.2023 alkaen (Laki 523/2015, 5§:n: HE 56/2021 mukaisesti):
 - Huolehtia päihdeolojen seurannasta alueellaan ja niitä koskevasta tiedotuksesta.
 - Huolehtia siitä, että päihdehaittojen vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle.
 - Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa tehtävissään.
 - Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossaan, kunnassa erityisesti sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa.
 - huolehtia siitä, että 1-4 kohtien toimet sovitaan yhteen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä sekä poliisin, alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa. → kuntien ja hyvinvointialueen tiivis yhteistyö on tärkeää, jotta alueella tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä syntyy kokonaisuus
- Lain 523/2015 6 §:ssä säädetään nykyiseen tapaan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamisesta: Hyvinvointialueen ja kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia aiheiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä omilla toiminnoilla.
- Ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan myös, mitä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista säädetään sote-järjestämislain 612/2021 29§:ssä.
- Ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain 612/2021 §6 ja §7 säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.
- Hyvinvointialueen ja aluehallintovirastojen asiantuntijatuon sekä kuntien ja hyvinvointialueen työnojoa organisointi edellyttää kaikilta osapuolilta yhteistyötä, alueellisten EPT- tarpeiden tunnistamista ja järjestelmällistä resurssointia.

HYVINVOINTIALUE

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä niissä tehtävä ehkäisevä päihdetyö siirtyvät kunnilta hyvinvointialueelle (Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) HE56/2021 mukaisesti).

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) sisältää jatkossa HE 56/2021 mukaan hyvinvointialueelle säädetyt tehtävät. §1 mukaan Hyvinvointialue:

- tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä → hyvinvointialueiden työ täydentää kuntien ehkäisevää päihdetyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta.
- huolehtii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa → Keskeisiä hyvinvointialueille siirtyviä tehtäviä ovat sosiaali- ja terveyspalveluissa toteutettavat systemaattinen alkoholin riskikäytön, huumeiden sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön sekä haitallisen rahapelaamisen varhainen tunnistaminen ja mini-interventio sekä tupakasta vieroitus (HE 56/2021).

Ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain 612/2021 §7 hyvinvointialueelle säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Hyvinvointialueiden tulee tukea alueensa kuntia niiden ehkäisevän päihdetyön tehtävissä yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön ydintehtäviin kuuluu sovittaa mahdollisimman tehokkaasti yhteistyössä yhteen kunnan ja hyvinvointialueen toimet

Työllisyysyhdyspintavalmistelun tilannekatsaus

Yhdyspinnan monet muutokset

Työllisyysyhdyspinnalla tapahtuu useita isoja muutoksia:

- **Sote-uudistuksessa kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus** siirtyvät kunnilta **hyvinvointialueen järjestämisvastuulle 1.1.2023**
- **5/2022** käyttöön otetaan **uusi työllisyyden hoidon -malli**, Pohjoismainen työvoimapalvelumalli.
- **1.1.2024 työllisyyden hoito siirtyy kuntien järjestämisvastuulle TE-palveluista**
 - Pohjois-Pohjanmaan kuntakokeiluissa (Ylivieska, Raahe, Oulu) on mukana 16 kuntaa.
- **Oppivelvollisuus on laajentunut**
- **Sosiaaliturvauudistus on menneillään**

Tehty ja tuleva valmistelu

→ Voimakkaat rakenteiden muutokset vaikuttavat työllisyysyhdyspintatoimintaan ja -valmisteluun

- Yhdyspintavalmistelussa on otettu huomioon **kunnan ja hyvinvointialueen tulevat lakisäätöiset tehtävät ja järjestämisvastuut** (kts. seuraava sivu)
- **On kartoitettu yhdyspinnan rakenteita, toimintamalleja, käytäntöjä sekä palvelujärjestelmiä ja -ohjelmia → Kehitetään rakenteet ja toimintamallit, jotka tukevat yhdyspintojen toimintaa ja palvelujen saatavuutta.**
- Valmistelussa on **tunnistettava** mahdolliset yhdyspintatoiminnan **riskit ja haasteet**
- Monialaisen toiminnan organisoimiseksi on **tunnistettu yhdyspinnalla toimivat tahot ja käynnistetty toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteiset valmistelutilaisuudet**
 - **24.1.** Yhdyspintavalmistelun tilaisuus, jossa mukana TEM, kuntien työllisyyspalveluista vastaavat, sote-toimijoita, KELA, TE-toimisto, THL ja Hyvinvointialueen vastuuvalmistelijoita.
 - **18.3.** Seuraava tilaisuus, jossa mukana myös STM

Kytkeytyminen HVA:n tulevaan toimintaan

• Yhdyspintavalmistelua tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen työkyvyn tuen sisältöjen kehittämisen kanssa.

- **Sisältöjä kehitetään tulevaisuuden sote-kehittämisohjelmissa** Kuntoutuksen kehittämisohjelman koordinoimana yhteistyössä Lapset, nuoret, lapsiperheet -, Mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä Hoitotakuu –kehittämisohjelmien kanssa.
- **1.3. Työkyvyn tuki Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella** –kehittämistyö käynnistyy –**webinaari**, joka on avoin kaikille (mukana TEM, STM, KELA, TE-toimisto sekä laajasti sote-toimijoita, kuntien työllisyyspalvelujen sekä muiden työllisyystoimijoiden henkilöstöä, järjestöjä jne.) Jatkossa kehittämisverkosto kokoontuu kuukausittain.
- Kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus sijoittuvat sosiaalihuollon palveluina hyvinvointialueen organisaatiossa Perhe- ja psykososiaalisiin palveluihin.

KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN JA SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN YHDYSPINTA

Hyvinvointialue	Kunta
Kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus siirtyvät sosiaalihuollon palveluina hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle 1.1.2023 (Laki 612/2021) - Sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan monialaisesta palveluprosessista. - Kuntouttava työtoiminta on sovittava yhteen henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapaalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. - Kuntouttavan työtoiminnan palvelujen tulee vastata alueen tarvetta →Yhdyspintavalmistelussa kartoitetaan toimintaa tukevat rakenteet ja toimintatavat. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen sisältöjä kehitetään samanaikaisesti Tulevaisuuden sote- kehittämisohjelmissa Kuntoutuksen kehittämisohjelman koordinoimana.	Kuntien järjestämisvastuu kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen tehtävistä poistuu, koska kunnille ei jää sosiaalihuollon lakisääteistä roolia. Kunta ei myöskään saa jatkossa valtiolta korvausta kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Kunnille jää edelleen vastuu nuorisolain mukaisista työpajoista, siihen liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta sekä yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa (valtionavustus haetaan OKM:stä aiempaan tapaan). Kunnilla on myös mahdollisuus järjestää muuta työpajatoimintaa omalla verorahoituksellaan yleisen toimialansa puitteissa. TE 2024-uudistuksen myötä työttömien aktivointi sote-palvelujen piiriin ei vaikuta kuntien työttömyysturvan rahoitusvastuuseen →kuntouttava työtoiminta ei siten poista jatkossa työnhakijaa ns. kunnan sakkolistalta.
Kuntien voimassa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon (ml. Kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus) järjestämiseen liittyvät sopimukset siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle sote-voima-panolain nojalla (616/2021). Hyvinvointialue vuokraa kunnilta niiden omistukseen jäävät sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilat siirtymäajaksi (3 vuotta + optiovuosi). Hyvinvointialue ja kunta voivat kuitenkin sopia sopimusten ja toimitilojen siirtymisen osalta toisin. - Uudistuksen voima-panolakiesityksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle liikkeenluovutuksen periaattein.	Niiden työpajojen, joissa ei tällä hetkellä järjestetä muita kunnallisia palveluja kuin kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, toiminta (ml. toimitilat, henkilöstö ja ostopalvelusopimukset) siirtyy kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle ja toiminta voi käytännössä jatkua entisellään.
Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuullaan olevan kuntouttavan työtoiminnan palvelut itse (henkilöstö sen palveluksessa), yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkimalla palvelua muilta lain tarkoittamilta tuottajilta, esim. järjestöiltä. Lain mukaan kuntouttavaa työtoimintaa ei saa hankkia yritykseltä, mutta mm. tuki- ja ohjauspalvelua voi	Hyvinvointialue toimii yhteistyössä kuntien kanssa kuntouttavan työtoiminnan ja työpajatoiminnan palveluita toteuttaessaan. Hyvinvointialue voi tuoda kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalihuollon palvelut kunnalta vuokraamaansa tilaan, johon kunta voi myös tuoda halutessaan omat palvelunsa (nuorisolain mukainen työpajatoiminta, vapaa-ajan toiminta, opetus tms.) hyvinvointialueen järjestämän palvelun rinnalle tai yhteyteen. Kunnan on määriteltävä, miten se haluaa toimia hyvinvointia ja työllistymistä edistävien palveluiden kentällä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.
Hyvinvointialue voi myös hankkia kunnalta kuntouttavan työtoiminnan palveluja ostopalvelusopimuksen perusteella. Tällöin kunnan tulee kuntalain kilpailuneutraliteettisäännösten perusteella lähtökohtaisesti yhtiöittää toiminta ja hyvinvointialueen tulee hankintalain perusteella pääsääntöisesti kilpailuttaa hankinta.	Kunta voi yhtiöittää kuntouttavaan työtoiminnan /työllisyyden palveluja ja osallistua hyvinvointialueen järjestämiin hankintakilpailutuksiin.

Elintapaohjauksen yhdyspintavalmistelun tilannekatsaus

Tehty:

- Yhdyspinnat tunnistettu
- Verkostot tunnistettu
- Kansallisen elintapaohjauksen tiekarttaluonnoksen ja soveltuvuus Pohjois-Pohjanmaalle arvioitu
- Ravitsemusterveyden ja terveellisten elintapojen edistäminen, yhdyspinnat huomioonottava valmennuspolku laadittu monitoimijaisena yhteistyönä Arjen sankarit-hankkeessa

Meneillään:

- Osallistutaan kansallisen elintapaohjauksen yhdyspintapalvelujen tiekartan jatkotyöstämiseen
- Liikuntapalvelujen ja sote:n yhteisen elintapaohjauksen palvelutarjottimien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla
- Tilannekuvan tarkentamiseksi kyselyn laatiminen kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöille ja Pohjois-Pohjanmaan elintapaverkoston jäsenille
- Perheiden hyvinvointiverkoston kartoittaminen

Tulossa:

- Työpaja elintapaverkoston jäsenille
- Kuntien hyvinvointikertomusten ja suunnitelmien analysointi ja arviointi elintapojen yhdyspintapalvelujen tiekarttaan peilaten
- Uusia kehittämisaihoita; alueellisen elintapaohjauksen palvelutarjottimen digitalisointi, ravitsemusterveyden ja terveellisten elintapojen edistäminen heikoimassa asemassa oleville monitoimijaisena yhteistyönä

Elintapaohjauksen yhdyspintavalmistelu: nostoja keskusteluista

Epäterveelliset elintavat
kasaantuvat haavoittuvassa
asemassa olevaan
väestöryhmään

Nykyiset
elintapaohjauksessa
käytetyt toimintatavat ja -
mahdollisuudet eivät tavoita
haavoittuvassa asemassa
olevaa väestöryhmää

Terveystieteidenhuollossa ei ole
riittävästi resursseja
asiakkaiden tarvitsemaan
elintapaohjaukseen

Lihavuuden yleistuminen
kaikissa ikäryhmissä lisää
riskiä sairastua ei tarttuviin
tauteihin, mm. aikuistyyppin
diabetekseen

Liikunnan yhdyspintavalmistelun tilannekatsaus

- Liikuntapalvelujen ammattilaisille toteutettiin yhteistyössä Pohjois-Suomen aluehallintaviraston kanssa **sähköinen kysely** 20.12.2021-11.1.2022, jolla **kartoitettiin yhdyspinnan nykytilannetta**. Kyselyyn vastasi 17 kuntaa ja kaksi kuntaa analyysin teon jälkeen. Aineiston analyysin teki aluehallintoviraston edustajat.
- Tämän jälkeen järjestettiin yhdessä aluehallintoviraston kanssa **työpaja** 18.1.2021, jossa kerrottiin valmistelun tilanteesta tarkemmin, **käytiin läpi kyselyn tuloksia ja työstettiin yhdyspintaan liittyviä asioita eteenpäin yhdessä kuntien edustajien kanssa**. Työpajan alkuun, tiedotusosioon osallistui edustajia 7 kunnasta. Työpajassa oli läsnä 4 kunnan edustajia.
- Kyselyjen ja työpajan jälkeen todettiin, että **tarvitaan vielä tarkempia tietoja: konkreettisiin toimintoihin, tiloihin, yhteistyösopimuksiin, yritys- ja yhdistysyhteistyöhön liittyen**. Tämän vuoksi toteutettiin **tarkennettu kysely kunnille** yhteistyössä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston kanssa kaksi portaisesti: 11 kunnalle kyselyn ja haastattelun avulla projektisuunnittelijan toimesta 9.-25.2.2022, 19 kunnalle sähköisellä kyselyllä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimesta 4.-18.2.2022. Koostetut tulokset käydään läpi yhteisessä työpajassa, joka järjestetään Pohjois-Suomen aluehallintoviraston kanssa yhdessä viikolla 12. Tarkempi ajankohta selviää lähempänä.
- **Valmistelua on tehty myös maakunnallisten liikunnan yhdyspinnalla toimivien järjestöjen kanssa** 3.2.2022. Seuraava palaveri tulossa 21.2.2022.
- **Valmistelun aikana on tehty tiivistä yhteistyötä maakunnallisen elintapaverkoston vetäjien kanssa**. Elintapaverkostolle on kerrottu valmistelun tilanteesta ja heille on järjestetty työpaja aiheeseen liittyen, 3.12.2021 ja 26.1.2022.
- **Valmistelun aikana on tunnistettu yhdyspintoja: henkilökunnan liikunta – yhdyspinta henkilöstöhallintoon ja työterveyshuoltoon sekä sote-palvelujen kokemukset yhteistyöstä.**

Liikunnan yhdyspintavalmistelu: mitkä asiat herättävät keskustelua, kriittisiä asioita

- **Miten yhteistyö sote-palvelujen ja liikuntapalvelujen välillä saadaan jatkumaan?**

- Yhteistyöllä on pitkä historia ja siitä hyötyneet kaikki (kuntalaiset, sote-palvelut, liikuntapalvelut)
- Yhteistyö mahdollistaa painopisteen siirtämisen matalan kynnyksen, ennaltaehkäiseviin toimintoihin ja lievittää sote-palvelujen kuormitusta

- **Potilastietojärjestelmän hyödyntäminen on tärkeä turvata liikuntaneuvonnassa ja elintapaohjauksessa**

- Hyvin toimivassa liikuntaneuvonnassa ja elintapaohjauksessa hyödynnetään potilastietojärjestelmää kirjaamiseen ja tilastointiin (valtakunnallinen suositus: https://liikkuvaakuinen.fi/wp-content/uploads/2021/03/Liikuntaneuvonnan_suosituksat_FINAL.pdf)
- Näin lähetävä ja toteuttava taho voi seurata ja arvioida toiminnan vaikuttavuutta ja toteutusta

- **Yhteistyösopimukset**

- Tällä hetkellä kunnissa on sekä kirjallisia että suullisia yhteistyösopimuksia
- Miten toimitaan jatkossa?

- **Yhteistyön maksullisuus**

- Tällä hetkellä yhteistyö on pääosin maksutonta
- Miten toimitaan jatkossa?
- Vaikutus yhteistyöhön, ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen

Hyvinvointialueen järjestöyhteistyö: Lainsäädännön velvoitteet ja valmisteluprosessi

Osallisuus

- Viestintä
- Vaikuttamistoimielimet
- Palvelujen käyttäjälähtöinen kehittäminen
- Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen

Hyte

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelut
- Järjestötoiminta strategiassa ja hyvinvointikertomuksessa
- Järjestöt hv-kertomuksen arvioinnissa ja suunnitelman laatimisessa
- Järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen

Sote

- Järjestötoiminta ja –palvelut palveluketjuissa
- Järjestöt palvelujen suunnittelussa ja tutkimustoiminnassa
- Järjestöt palveluntuottajina
- Neuvottelut STM:n kanssa

Pela

- Pelastustoiminnan yhteistyö
- Viranomaistoimintaa tukeva järjestöyhteistyö onnettomuustilanteissa
- Turvallisuuden edistämisen ja onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyö

Sote-palveluiden yhteistyön valmistelu syksystä 2021 lähtien:

- Valtakunnallinen yhteistyö muiden hyvinvointialueiden valmistelijoiden ja järjestöjen sote-muutostukikokonaisuuden kanssa
- Mukana eri alojen järjestöjen ja yhdistysten työntekijöitä ja vapaaehtoisia sekä kuntien, kuntayhtymien ja sairaanhoitopiirin työntekijöitä
- Infotilaisuuksia, etätyöpajoja, verkkokysely ja verkkotyöpaja
- Tietopyynnöt kunnille, kuntayhtymille ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle järjestöavustuskokonaisuuden hahmottamiseksi

Pelastustoimen yhteistyön valmistelu:

- Toteutuu kevään 2022 aikana

Nostoja järjestöyhteistyön valmistelusta: henkilöresurssit, yhteistyöfoorumit ja järjestöavustukset

Henkilöresurssitarpeen luonnos:

- Kokopäiväinen hyvinvointialueen järjestökoordinaattori (mm. hyte-velvoitteet)
- Oman työn ohessa tehtävät järjestöyhdyshenkilön tehtävät
- Sote-palveluissa toimialueilla, palvelualueilla ja sote-keskuksissa
- Pelastustoimessa palvelualueetasolla ennaltaehkäisevässä työssä ja pelastustoiminnassa sekä vastuualueetasolla alueellisesti

Järjestöyhteistyön foorumien luonnos:

- Hyvinvointialueen järjestöneuvottelukunta (mm. hyte-neuvottelut)
- Sote-toimialueiden järjestöverkostot
- Järjestötapaamiset alueilla ja kunnissa
- Vuosittaiset etäjärjestöfoorumit

Sote-palveluiden järjestöavustusmallin luonnos:

Toiminta-avustukset:

- Sote-järjestöjen ammatillisesti johdettu toiminta
- Mahdollisuus hakea avustuksia yhdessä ja toteuttaa toimintaa yhteisvastuullisesti
- Toiminta vastaa hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvoinnin vajeisiin ja palvelutarpeisiin
- Toiminta toteuttaa hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman strategisia painopisteitä ja täydentää hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveystalvveluja
- Huom! Tällä hetkellä järjestöjen toiminnot enimmäkseen yhdessä kunnassa toimivia rahoitusmallista johtuen, myöhemmin voitaneen edellyttää alueellisuutta

Kumppanuusavustukset:

- STEA-avustusta tai ESR-rahoitusta saava toiminta, jossa oltava muuta täydentävää julkista avustusta
- Huomioidaan toiminnan jatkuvuus myös hankeajan jälkeen
- Muuten samat kriteerit kuin toiminta-avustuksissa